

Ibnu Tejmije i metod znanja i pravde

Muhammed Šenkiti

“Pravda je, bez obzira na okolnosti, obaveza i pravo svakog pojedinca. A nepravda je apsolutno zabranjena i ništa je ne može opravdati.” – Ibnu Tejmije.

Vjerovatno niko nije proživio patnje međuummetskog razilaženja i tako duboko uronio u rizik tih razlika kao što je to učinio Šejhul islam Ibnu Tejmije. On nam tako nametljivo oporučuje sljeđenje dva veličanstvena pravila kada, radi utvrđivanja istine i sprovođenja pravičnosti, razmatramo sporna pitanja i donosimo konačan sud o neistomišljenicima. Ta dva pravila su **znanje i pravda**.

Ovakvoj metodologiji Ibnu Tejmije ne poziva muslimane samo kada je riječ o pitanjima međusobnih društvenih i ekonomskih odnosa nego i kada se radi o nečemu mnogo bitnijem od toga, o zauzimanju konačnog suda o riječima, mišljenjima i vjerovanju. Očito je kako je pripadnike islamskog buđenja (sahwe) potrebno, u danima kada zanos nadvladava poznavanje propisa o vjeri a emocije razboritost, posjetiti na ova dva načela. Šejhul islamu nije bilo nepoznato kako će dvije ključne nevolje onih koji će se baviti mađumuslimanskim razlikama biti sljedeće:

Prva od njih je: Nepoznavanje suštine spornog pitanja o kojem se raspravlja, nehajno iščitavanje cjelokupnog predmeta, određivanje spornog momenta (kamena spoticanja), iskrenost u prenošenju predaja bez sagledavanja pozadine, okolnosti i motiva nastanka tog spornog pitanja. Raspravljanje koje proizađe iz neznanja, po sebi je prekršaj na koji nas Hvaljeni Stvoritelj upozorava riječima:» I ne povodi se za onim što ne znaš»^a

Takvo raspravljanje je u suprotnosti i sa Poslanikovim s.a.v.s. hadisom o trojici kadija od kojih će onaj koji je sudio po neznanju biti stanovnik džehennema. Temeljito poznavati sporna pitanja je još potrebnije ako se zna da se u njima navode mogući ili očiti dokazi i ako se zna i to da većina neistomišljenika, svejedno da li je riječ o onima koji slijede novotariju ili ne, obično stavlja znak jednakosti između istine i neistine. Osoba koja sa takvima raspravlja mora biti sposobnom da moćno i u potpunosti raspozna međusobno isprepletene stvari te da krajnje utemeljeno odbaci uobičajenu općenitost, površnost i “lahka” rješenja od kojih je nastalo “lahko ćemo” (sehl) o kojem jedan arapski pjesnik kaže:

Došlo nam je kako je «Lahko ćemo» «Ne znam» mrzilo,
Znanjima koja «Lahko ćemo» nije poznavalo,
Znanjima koja da je «Lahko ćemo» znalo nikad ne bi izustilo,
Ali se «Lahko ćemo» neznanjem zadovoljilo,

Druga nevolja je: Nepravda nanescena strani neistomišljenika zbog fanatizma ili krajnosti prema jednoj ili popustljivosti i simpatijama prema drugoj strani. To se dešava i pored Allahovog upozorenja da, kada su u pitanju negon neprijateljstva ili slabost svađanja, ne smijemo emotivno reagovati. Nepravda i neprijateljstvo prema

¹ Tekst je preuzet sa www.islamonline.com.

«drugačijima» izvode iz okvira istine i normi postupanja po njoj. Nama je naredeno da pravedno svjedočimo, makar to bilo na svoju štetu ili na štetu roditelja i rođaka. Uzvišeni kaže:» Neka vas mržnja koju prema nekima ljudima nosite nikako ne navede da nepravedni budete! Pravedni budite, to je najbliže čestitosti, i bojte se Allaha.»^b Pored ovoga Uzvišeni Gospodar kaže:» O vjernici, budite uvijek pravedni, svjedočite Allaha radi, pa i na svoju štetu ili štetu roditelja i rođaka, bio on bogat ili siromašan. A Allahovo je da brine o njima! Zato ne slijedite strasti – kako ne biste bili nepravedni.»^c

Šejhul islam u svojim brojnim djelima uporno insistira na korištenju metoda **znanja i pravde** kada je riječ o spornim pitanjima i o onima koji drugačije od nas misle. Jasno je rekao kako je:» Cjelokupna vjera zasnovana na znanju i pravdi»^d, te da : » Allah voli govor zasnovan na znanju i pravdi, voli da se svakome prizna njegovo pravo i da ljudima damo mjesta koja im i pripadaju.«^e Bio je u pravu kada je lijepo uočio kako je Allah spustio objave i poslao poslanike da ljude usmjere pravednom postupanju. Allah dž.š. kaže:» Mi smo izaslanike Naše s jasnim dokazima slali i po njima knjige i terezije objavljivali, da bi ljudi pravedno postupali.»^f Ibnu Tejmije pojašnjava kako je Sunnet sazdan na znanju i pravdi te da su stoga **znanje i pravda** metod onih koji se, suštinski a ne deklarativno, poistovjećuju sa Sunnetom, pa kaže:» Allah u svojoj Knjizi zabranjuje podjeljenost i razjedinjavanje a naređuje čvrsto držanje Njegovog užeta. Ovo je pozicija na kojoj vjernik mora biti nepokolebljiv: čvrsto uhvaćen za Allahovo uže, duboko svjestan da je Sunnet sazdan na znanju i pravdi baš kao što je sazdan i na slijeđenju Allahove knjige i Poslanikove prakse.»^g Ibnu Tejmije također veli:» Slijedbenici Sunneta (Ehlu-s-Sunneti) vole sve vjernike, učeno i pravo govore, nisu neznanice niti slijede sopstvene strasti.»^h «Slijedbenici Sunneta govore znano i pravo i daju svakome pravo koje mu i pripada».ⁱ Ibnu Tejmije odbacuje sve ono čime se služe oni koji sebe nazivaju Ehlu-s-Sunnetom a koji se ne pridržavaju **metoda znanja i pravde** u donošenju suda o onima koji su drugačiji, nazivajući takve El Mutesennine, tj. oni koji tvrde da slijede Sunnet i koji :» Na pogrešno uzvraćaju pogrešnim a na novotariju odgovaraju drugom novotarijom».^j Takav metod nesumnjivo, po Ibnu Tejmiji, raspiruje nered i ne koristi istini, jer :» Svaki čovjek mora imati opća pravila pod koja bi podveo parcijalna pitanja. Samo tako može govoriti sa pozicije znanja i pravde. Pored toga, on mora poznavati nastanak sporednih pitanja kako ne bi zapao u laž i neznanje o njima ili neuko i nepravedno postavio opća pravila i proizveo ogromni nered.»

Ibnu Tejmije pojašnjava kako su znanje i pravda potrebni u svakodnevnom životu i u sporednim pitanjima vjere, ali su ljudima još potrebniji kada je riječ o temeljima vjere, jer:« Dužnost svakog čovjeka je da vodi računa kada govori o izjavama drugih ljudi te da i o najsitnijim detaljima sudi utemeljeno i pravedno. Allahov Poslanik s.a.v.s. je rekao:» Kadija ima tri vrste: Dvije će u vatru a jedna će u džennet. Čovjek koji je znao istinu i po njoj sudio će u džennet. Čovjek koji nije znao istinu i po njoj sudio ljudima će u vatru. Čovjek koji je znao istinu ali je sudio suprotno njoj će u vatru». Ako će tako biti sa onima koji su sudili o parama i odjeći kako li će tek biti sa onima koji su sudili govoru o Gospodaru Svjetova i njegovim stvorenjima, o Njegovom naređenju, obećanju i prijetnji.^k

Ibnu Tejmije pojašnjava kako je ovo metod učenih velikana ummeta:» Onih čije riječi ummet prihvata kao glas istine, koje razni slojevi ummeta uvažavaju i poštuju, istinskih imama upute i kandilja prostora. Njihovih grešaka, u odnosu na ono njihovo ispravno, je malo. One su većinom nastale u području idžtihada i zbog istih se ne mogu teretiti. Onih koji su dosljedno slijedili metod znanja i pravde. Samo takvi su daleko od džehla, zuluma i slijeđenja pretpostavki sitnih i nevaljalih duša.^l

Na kraju, naučna rasprava o spornim pitanjima ne može ni postojati bez ova dva metoda, jer, samo je:» Pravedna rasprava ona u kojoj čovjek govori **znano i pravedno** a nikako neznano i nepravedno». ^m Onaj ko se tog metoda ne pridržava bliži je novotariji nego sunnetu, ma kakvim imenom sebe nazivao. Sunnet je zasigurno put i metod a nipošto amblem ili povik! I zato:» Govor o ljudima mora biti zasnovan na znanju i pravdi a ne na neznanju i zulumu, kao što je čest slučaj sa onima koji slijede razne novotarije. ⁿ

Ne bi bilo loše završiti sa riječima Ibnu Tejmije, sa kojima smo i počeli a koje zaslužuju da budu ispisane zlatnim slovima, i da ih se islamska omladina prisjeća u aktuelnim sukobima i raspravama, kada kaže:» **Pravda je, bez obzira na okolnosti, obaveza i pravo svakog pojedinca. A nepravda je apsolutno zabranjena i ništa je ne može opravdati**».

S arapskog preveo: Senad Ćeman

^a Sura El Isra, 36. ajet

^b Sura El Maide, 8. ajet.

^c Sura En Nisa, 135. ajet.

^d Medžmuul Fetava, Ibnu Tejmije, tom 28, str.179.

^e Isti izvor, tom 12, str. 205.

^f Sura El Hadid, 25. ajet.

^g Medžmuul Fetava, Ibnu Tejmije, tom 3, str.409.

^h Minhadžu-s-Sunneti, Ibnu tejmije, str.2.

ⁱ Isti izvor, tom 4, str. 358.

^j Medžmuul Fetava, Ibnu Tejmije, tom 4, str.513.

^k Der' u tearudil akli ve-n-nakli, Ibnu Tejmije, tom 8, str.409, a hadis: Kadija ima tri vrste... Hakim:4/101, Bejheki:10/117, Tirmizi:3/613, Taberani:7/39.

^l Medžmuul Fetava, Ibnu Tejmije, tom 11, str.43.

^m Minhadžu-s-Sunneti, Ibnu Tejmije, tom 2, str.343.

ⁿ Isti izvor, tom 4, str.337.